

Чайактуальніше

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

4 квітня 2013 р. відбулося сесійне засідання Загальних зборів Національної академії аграрних наук України.

У роботі Загальних зборів взяли участь: М.В. Присяжнюк – міністр аграрної політики та продовольства України, Г.М. Калетник — голова Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин, В.А. Слаута – радник Президента України, В.Д. Походенко — віце-президент Національної академії наук України, В.А. Сташук — голова Державного агентства водних ресурсів України, С.М. Рижук — голова Житомирської облдержадміністрації, представники галузевих академій України, керівники структурних підрозділів і відповідальні працівники Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента України, профільних відомств, ректори вищих навчальних закладів аграрного профілю.

На Загальних зборах:

1. Заслухано та обговорено доповідь в.о. президента Академії академіка НААН Петриченка Василя Флоровича з двох питань: «Підсумки діяльності Національної академії аграрних наук України за 2012 рік та основні завдання на перспективу» і «Про фінансове забезпечення та використання коштів у 2012 році в системі Національної академії аграрних наук України».

В обговоренні звітної доповіді взяли участь академіки НААН: Б.С. Прістер, В.В. Снітинський, В.В. Кириченко, Б.Т. Стегній, П.І. Коваленко, А.Ф. Стельмах та член-кореспондент НААН С.А. Володін.

Перед Загальними зборами виступив М.В. Присяжнюк.

2. Загальними зборами Національної академії аграрних наук України обрано новий склад Президії НААН. Президентом Академії обрано академіка НААН Петриченка Василя Флоровича, віце-президентами НААН — академіка НААН І.В. Гриника, академіка НААН А.В. Балян, академіка НААН Я.М. Гадзала, академіка НААН І.І. Ібатулліна, головним вченим секретарем НААН обрано члена-кореспондента НААН С.І. Ковтун. До складу Президії Академії за посадою увійшли: М.В. Зубець — академік НААН, почесний президент НААН, А.С. Заришняк — академік-секретар Відділення землеробства, меліорації та механізації, О.О. Іващенко — академік-секретар Відділення рослинництва, О.М. Жукорський — академік-секретар Відділення зоотехнії, М.С. Мандигра — академік-секретар Відділення ветеринарної медицини, В.М. Жук — академік-секретар Відділення аграрної економіки і продовольства, С.А. Володін — академік-секретар Відділення наукового забезпечення інноваційного розвитку. Членами Президії також обрані: М.В. Присяжнюк — міністр аграрної політики та продовольства України, Г.М. Калетник — голова Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України, академіки НААН: С.А. Балюк — в.о. директора Національ-

ного наукового центру «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», А.С. Даниленко — ректор Білоцерківського національного аграрного університету, Ю.Ф. Мельник — перший заступник голови правління Миронівський хлібопродукт, Д.О. Мельничук — ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України, М.Д. Мельничук — проректор Національного університету біоресурсів і природокористування України, В.В. Снітинський — ректор Львівського національного аграрного університету, член-кореспондент НААН В.В. Власов — директор Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В.Є.Таїрова» та почесний член НААН В.О. Найдьонова — директор Асканійської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту зрошуваного землеробства Національної академії аграрних наук України.

За рішенням Загальних зборів реформовано структуру Національної академії аграрних наук України: Відділення ветеринарної медицини та зоотехнії розділено на два — Відділення ветеринарної медицини та Відділення зоотехнії, а також створено Відділення наукового забезпечення інноваційного розвитку.

Доповідь та постанови Загальних зборів Академії будуть опубліковані в журналі «Вісник аграрної науки».

ПІДСУМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ ЗА 2012 р. ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ НА ПЕРСПЕКТИВУ

Доповідь Президента Національної академії аграрних наук України,
академіка НААН В.Ф. Петриченка на Загальних зборах НААН 4 квітня 2013 р.

1. Об'єктивні особливості наукового забезпечення аграрного сектору економіки України. Останніми роками стрімкий розвиток фундаментальних досліджень у галузі біотехнології, фізіології рослин, біохімії, імунології, генетики дав можливість істотно збільшити виробництво продукції землеробства, проте її дефіцит у світі ще не подолано. Тому забезпечення аграрної сфери новітніми розробками та технологіями є одним з найактуальніших завдань аграрної науки.

2. Результати виконання у 2012 році завдань програм наукових досліджень НААН на 2011–2015 рр. Науково-дослідні установи Академії впродовж звітного року виконували 44 програми наукових досліджень, які містили 1832 проекти (завдання 2-го рівня), 867 з яких визнано темами фундаментальних і 965 — прикладних досліджень.

Наукові установи **Відділення землеробства, меліорації та механізації** виконували завдання 12 програм із проблем охорони ґрунтів, землеробства, меліорації, механізації, відповідної справи тощо.

За результатами досліджень розроблено й

опубліковано «Стратегію збалансованого використання, відтворення і управління ґрунтовими ресурсами України», розширено базу даних «Властивості ґрунтів України», яка містить інформацію щодо 2000 ґрунтових розрізів, розроблено та опубліковано «Агрономічно орієнтоване районування земель за властивостями ґрунтів» та картографічні матеріали, де враховано вимоги вирощування сільськогосподарських культур відповідно до умов середовища та залежність способів й інтенсивності обробітку ґрунту від його якості.

Обґрунтовано загальну концепцію, згідно з якою мінімальний обробіток ґрунту, зокрема по-till-системи, є закономірним етапом розвитку цього напрямку землеробства. Проте дослідження по-till-систем свідчить про їх здебільшого меншу ефективність порівняно з диференційованими системами обробітку ґрунту з періодичним застосуванням полицевого обробітку.

У рамках програми «Агроекологія» підготовлено проект Концепції **відродження сільськогосподарського виробництва на території, забрудненій внаслідок Чорнобильської катастрофи**. Встановлено, що наднормова доза

опромінення населення на 95% формується за рахунок споживання забрудненої сільгосппродукції місцевого виробництва.

Сформовано агрометеорологічну базу даних гідротермічних умов у різних ґрунтово-кліматичних зонах країни та опрацьовано районування території України щодо сприятливості вирощування різних сільськогосподарських культур з урахуванням гідротермічних умов. Розроблено єдину структуру та створено загальну базу даних для всіх підсистем інформаційної системи «Зрошення», зокрема розраховано районувані норми потреби води для 50 сільгоспкультур. Установлено закономірності просторових змін водоресурсного потенціалу пілотних територій Голопристанського та Скадовського районів Херсонської області.

Розроблено комплекс комбінованих машин для енергоощадного екологічно безпечного обробітку ґрунту.

Незважаючи на досягнуті результати, слід відзначити недоліки формування моделі збалансованого використання, відтворення й управління ґрунтовими ресурсами країни, які є основою забезпечення продовольчої безпеки держави. На часі розвиток принципів екологізації землеробства, його адаптація до змін клімату: необхідно не тільки спрогнозувати їх вплив на сільськогосподарське виробництво, а й передбачити майбутні ризики прояву кризових кліматичних явищ, зокрема посухи, опустелення, інтенсифікації водної ерозії та пилових бур тощо.

У найближчій перспективі пріоритетним завданням має стати розроблення технології дистанційних методів спостереження за сільськогосподарськими землями, з проблем меліорації — визначення обсягів і видів сільськогосподарських меліорацій; обґрунтування ефективного функціонування меліорованих земель та меліоративних систем; у галузі механізації — визначення ефективності застосування комплексів машин і технічних засобів під час проведення сільськогосподарських робіт; розробка технологій та обладнання для виробництва енергії з поновлюваних енергетичних джерел, зокрема біологічного походження, та ін.

У звітному році наукові установи **Відділення рослинництва** виконували завдання 16 програм наукових досліджень НААН.

За результатами цих досліджень у генетичному банку рослин сформовано 22 колекції зернових культур і соняшнику, які містять 36 тис. зразків. Виокремлено 348 джерел цін-

них господарських ознак, які рекомендовані селекціонерам, сформовано колекцію біоенергетичних рослин, що налічує 34 види, серед них міскантус, свічграс, верба лозиноподібна. Інтродуковано 159 нових зразків генофонду плодкових, ягідних, горіхоплідних і декоративних культур.

Виконавцями програми «Зернові культури» створено нові сорти: пшениці озимої — Гармонія одеська, Розквіт, СГП-100, Соната одеська; ячменю пивоварного — Мерлін, Мальовничий, Вітраж та Козир; 20 нових гібридів кукурудзи різних груп стиглості, що становлять конкуренцію іноземним гібридам.

Серед нових досягнень селекції слід відзначити гібриди соняшнику Інституту рослинництва імені В.Я.Юр'єва, які маючи потенційну врожайність 4,5-5,0 т/га, характеризуються видозміненим складом жирних кислот. Створені форми соняшнику стійкі до гербіциду еволайнтинг; подальший розвиток одержала селекція кондитерського соняшнику.

Усього в 2012 р. селекційними установами передано на державне сортовипробування 148 сортів сільськогосподарських культур, тоді як Державний реєстр поповнився 84 новими сортами й гібридами.

Проте й досі не повною мірою в селекційних дослідженнях використовуються сучасні біотехнологічні, генетичні та імунологічні методи селекції. Більшість нових сортів і гібридів вітчизняної селекції є цілком конкурентоспроможними щодо іноземних аналогів, а за стійкістю до несприятливих умов вирощування часто переважають їх. Однак через недоліки в насінництві та розсадництві слабо розвинутий маркетинг селекційної продукції, останніми роками спостерігається тенденція до зменшення площ під вітчизняними сортами і розширення — під іноземними.

Президією НААН неодноразово розглядалися питання розширення площ вирощування вітчизняних сортів, означено шляхи поліпшення цієї роботи. Оцінку діяльності селекційних установ Академія сьогодні здійснює не за кількістю зареєстрованих сортів, а за площами, які вони займають у виробничій сфері. Розвивається маркетинг насіння, створюється його дилерська мережа. За прогнозами науковців, 70–80% площ основних культур найближчими роками можна засівати в Україні насінням вітчизняних сортів. Минулого року за участю приватних інвесторів уведено в дію два сучасних насінневих заводи в Інституті олійних куль-

тур НААН і в Інституті кормів та сільського господарства Поділля НААН. Збільшено обсяги виробництва добазового та базового насіння нових сортів і гібридів.

Іншим пріоритетним напрямом досліджень має стати розробка та освоєння новітніх технологій вирощування сільськогосподарських культур. Варто зазначити, що в умовах зміни кон'юнктури ринку, з урахуванням процесів змін клімату, в структурі посівів сільськогосподарських культур у нашій країні відбулися значні зміни, що потребує перегляду деяких традиційних поглядів щодо кращих попередників культур у сівознах. Істотно зменшилися посіви озимих культур після гороху, багаторічних трав, кукурудзи на силос, однорічних трав. Перед ученими Академії постає завдання вивчити особливості вирощування озимих культур після таких попередників, як кукурудза, соняшник, озимий ріпак і соя.

У звітному році наукові установи **Відділення ветеринарної медицини та зоотехнії** виконували завдання 9 програм наукових досліджень НААН.

Розроблено нові норми годівлі високопродуктивних корів, гармонізовані із світовими, які забезпечують надій корів на рівні 7–10 тис. кг молока та середньодобовий приріст живої маси молодняку 800–1000 г, а також моделі регіональних систем виробництва кормів для молочного скотарства за однотипної годівлі тварин.

Створено єдину інформаційну базу даних стосовно молочної худоби із 43 провідних племінних господарств України. На її основі вперше в нашій країні визначено племінну цінність 720 бугаїв-плідників, а в племінному свинарстві визначено селекційну цінність поголів'я свиней в 11 базових племінних заводах.

Завершено селекційні роботи зі створення внутрішньопородного типу карпатських бджіл «Синевир», бджоли якого мають продуктивність на 30% вищу порівняно з продуктивністю місцевих бджолосімей.

Науковцями обґрунтовано методичні прийоми, створено обладнання й засоби для модернізованих технологій кріоконсервації гамет і систему інтенсифікації відтворення сільськогосподарських тварин.

Створено проекти промислового виробництва свинини з використанням високотехнологічного вітчизняного та імпортного обладнання, в яких передбачено автоматизацію виробничих процесів, контрольовану вентиляцію, деякі з них за окремими технологічними показниками

не мають аналогів у світі й успішно реалізовані в інноваційно-інвестиційних проектах.

Розроблено вихідні вимоги до технологічних, організаційно-економічних, зоогігієнічних й етологічних норм вирощування, утримання, тренінгу та випробування коней, методичні основи формування собівартості вирощування запряжних порід коней.

Підготовлено методичні рекомендації з підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств прісноводної аквакультури України.

У галузі ветеринарної медицини розроблено систему епізоотологічного моніторингу, імунoproфілактики та діагностики найпоширеніших інфекційних хвороб птиці. Забезпечено належні умови для зменшення кількості неблагополучних господарств щодо захворювання великої рогатої худоби на лейкоз і туберкульоз з використанням вітчизняних діагностичних засобів, у 2,4–3,4 раза дешевших за імпорتنі.

Створено технологію та виготовлено й успішно випробувано на лабораторних та сільськогосподарських тваринах експериментальні серії інактивованої вакцини проти стрептококових і стафілококових інфекцій. Розроблено методичні рекомендації з мікробіологічної діагностики цих інфекцій у тварин.

Проте слід визнати, що науково-методичне забезпечення галузі покищо є недостатнім. Нерідко досягнення з генетики і біотехнології у тваринництві не виходять за межі лабораторних досліджень і не завжди використовуються в практичній селекції тварин, а нові технологічні розробки не завжди мають переваги перед їх аналогами за продуктивністю та рентабельністю.

Пріоритетними мають стати вдосконалення законодавчо-нормативного забезпечення та організація селекційно-племінної роботи з генетичного поліпшення поголів'я, подальший розвиток теорії живлення тварин, розроблення нових технологічних рішень, спрямованих на здешевлення вартості тваринницьких приміщень, удосконалення технологічного забезпечення процесів кормовиробництва, утримання, годівлі і біотехнології відтворення сільськогосподарських тварин. Стає актуальним наукове забезпечення ветеринарно-санітарного контролю за якістю продуктів харчування.

У звітному році наукові установи **Відділення аграрної економіки і продовольства** виконували завдання 7 програм наукових досліджень НААН. Відділенням розроблено проект Стратегії розвитку аграрного сектору економі-

ки України до 2020 р.; стратегічні напрями реформування управління агропромислового виробництва і сільських територій; Концептуальні основи формування нової інституціональної парадигми та теорії інформаційного забезпечення галузевого управління.

Розроблено також кластерну модель організації великотоварного агропромислового виробництва та розвитку економіки сільських територій.

Підготовлено методологію оцінки ємності внутрішнього споживчого ринку з урахуванням платоспроможності населення, методологію та методичні підходи до функціонування Державного земельного банку, методологію та методику грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Сформовано наукові засади створення нових конкурентоспроможних, енерго- і ресурсоощадних технологій з рафінації олій, виготовлення цукровмісного компонента для коньячно-го виробництва.

Для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної харчової продукції виведено перспективні штами мікроорганізмів, які використовуються як тест-культури з метою покращення якості перероблюваного молока.

За 2012 р. підготовлено: 13 проектів законів України, 7 проектів постанов Кабінету Міністрів та указів Президента України; науковці Академії взяли участь у підготовці профільних національних проектів і галузевих програм у частині економіки.

У подальшому пріоритетною має стати участь науковців у розробленні, доопрацюванні та науковому супроводженні проектів Законів України: «Про обіг земель сільськогосподарського призначення», «Про особливості діяльності громадських галузевих організацій в АПК»; Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року та відповідної Програми, Концепції розвитку сільських територій.

Актуальною є розробка механізмів та інструментарію фінансово-кредитного забезпечення розвитку АПК через введення в економічний обіг землі та прав на її оренду. Необхідно вдосконалити нормативно-методичне забезпечення маркетингових досліджень і консалтингового супроводу трансферу науково-інноваційних розробок НДУ. Існує потреба в розробленні системи критеріїв оцінки відповідності харчової продукції нормативно-правовим і нормативно-технічним вимогам та формуванні продоволь-

чої складової споживчого кошика населення завдяки збалансованому розвитку підгалузей харчової промисловості.

3. Формування дієвої інфраструктури трансферу інновацій. Завершені за результатами наукових досліджень наукові розробки проходили випробування та подальше впровадження за безпосередньою участю створених зональних науково-інноваційних центрів і наукових установ Академії, на які покладено функції центрів наукового забезпечення АПВ АР Крим та областей України.

Усього в 2012 р. проведено близько 3 тис. маркетингових досліджень, випробувано 751 та впроваджено 948 завершених наукових розробок.

Науковці Академії надали сільськогосподарським товаровиробникам понад 36 тис. консультацій, провели навчання 53 тис. фахівців АПК, організували понад тисячу конференцій, семінарів і нарад, круглих столів та днів поля.

З метою кращого інформування сільськогосподарських товаровиробників про досягнення аграрної науки в мережі Академії створено 350 науково-технологічних демонстраційних полігонів у рослинництві, на яких презентуються кращі сорти й гібриди сільськогосподарських культур і технології їх вирощування, а також 79 модельних ферм у тваринництві, на яких демонструються нові породи, типи сільськогосподарських тварин і технології їх утримання та годівлі.

Науково-дослідні установи Академії здійснюють пропаганду наукових розробок і через власні web-сайти.

У 2012 р. науковими установами подано 531 заявку та одержано 412 охоронних документів на об'єкти права промислової власності. На понад 900 об'єктів права інтелектуальної власності у 2012 р. укладено близько 3 тис. ліцензійних угод.

Для забезпечення реальних ринкових перетворень у мережі наукових установ і дослідних господарств Академії за рішенням Президії НААН від 30 січня 2013 р. розроблено Концептуальні засади інноваційно-інвестиційного розвитку НААН, які реалізуватимуться після їх ухвалення.

Водночас набутий досвід дає змогу вже зараз виокремити такі складові інноваційної системи: науково-дослідні установи та організації, виробничі підприємства, інформаційно-консалтингові установи та інвестиційні структури. Їх ефективне функціонування забезпечують ши-

роковідомі у світі форми: технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори та ін.

Для забезпечення ефективної діяльності інноваційних інфраструктур мають бути створені центри перепідготовки фахівців, учених, працівників відповідних підрозділів міністерств й інших центральних органів виконавчої влади з питань інноваційної діяльності та інноваційного менеджменту.

Для подальшого розвитку інноваційної діяльності в Академії вже заплановано здійснити низку заходів.

4. Доцільність зміни структурної організації мережі НААН, посилення матеріально-технічної бази. Діяльність наукових відділень Академії у 2012 р. показала, що структура мережі наукових установ Академії має задовольняти попит у науковому забезпеченні аграрного виробництва. Для підвищення її ефективності вважаємо за необхідне збільшити кількість відділень з чотирьох до шести.

Зокрема, для забезпечення стійкого ветеринарно-санітарного благополуччя галузі тваринництва України, підвищення інноваційної значущості наукових розробок у галузі ветеринарної медицини постала необхідність розділити Відділення ветеринарної медицини і зоотехнії на два самостійних: **Відділення ветеринарної медицини та Відділення зоотехнії**.

З метою формування ефективної інфраструктури трансферу інновацій в системі Академії, підвищення методичного рівня інноваційного процесу, координації системи застосування нових технологій, заснованих на наукових досягненнях, в організаціях НААН, а також моніторингу стану інноваційно-інвестиційної діяльності на регіональному рівні доцільно організувати **Відділення наукового забезпечення та координації інноваційної діяльності**.

Слід визначитися з роллю дослідних станцій, дослідних господарств, оптимізувати їхню чисельність і тематику досліджень.

Важливим резервом підвищення результативності наукової роботи є поліпшення координації наукових досліджень. Доцільно, зокрема, зосередити прикладні дослідження з проблем економіки галузей та ринків в економічних підрозділах технологічних інститутів, а зусилля Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» зосередити на розв'язанні фундаментальних проблем вітчизняної аграрної економіки.

У 2012 р. розпочато формування системи координації і в продовольчому сегменті нау-

кового забезпечення. У поточному році при Інституті продовольчих ресурсів НААН буде створено науково-методичний центр «Продовольство».

Крім того, згідно з рішеннями минулих Загальних зборів НААН необхідно внести зміни до чинного Статуту НААН. Це стосується, зокрема, вікових обмежень для керівників наукових та інших установ. Вважаємо за доцільне зняти вікові обмеження для академіків та членів-кореспондентів НААН (п.39 Статуту), залишивши їх для інших науковців (п.83).

5. Забезпеченість досліджень науковими кадрами, принципи формування кадрового резерву, наукових шкіл. Слід визнати, що в комплексі заходів з виконання завдань, поставлених перед аграрною наукою, значну роль відіграють кадри НААН, їх якісний склад. В установах Академії працює 4635 наукових працівників, з них понад 340 докторів і 1600 кандидатів наук. Проте якісний склад наукових працівників у більшості наукових установ залишається незадовільним. Частка докторів і кандидатів наук за останні роки порівняно з 2000 роком зменшилася на 5% і становить 42% від загальної чисельності працівників. У деяких наукових установах вона не перевищує 20–30%, дефіцит наукових кадрів вищої кваліфікації спостерігається практично в усіх галузях аграрної науки. Упродовж останніх років досить чітко простежується також старіння наукових кадрів.

Для планомірного омолодження кадрового складу наукових установ у 36-ти установах Академії здійснюють підготовку наукових кадрів через аспірантуру та докторантуру. При 25-ти наукових установах НААН функціонує 26 спеціалізованих учених рад, де проходить захист дисертацій із 40-а спеціальностей 6-ти галузей науки.

Розглянувши питання ефективності підготовки наукових кадрів через аспірантуру та докторантуру в наукових установах НААН, Президія Академії ухвалила рішення з 01.01.2014 р. підвищити стипендію. Її максимальний розмір відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Питання стипендіального забезпечення» від 12 липня 2004 р. № 882 становитиме 100% від посадового окладу викладача-стажиста для аспірантів і доцента — для докторантів. Потрібно виявляти талановиту молодь, створювати умови для її творчої роботи, стажування в провідних вітчизняних і зарубіжних установах. Кожен академік має створювати свою наукову

школу, беручи відповідальність перед науковим співтовариством за її діяльність.

6. Посилення взаємозв'язку в ланцюгу «аграрна наука — аграрна освіта — аграрний бізнес». Величезний науковий потенціал вищої аграрної школи не повністю використовують у науковому процесі. Творча співпраця вищих навчальних закладів і наукових установ ще потребує вдосконалення. Вона часто обмежується практикою студентів у наукових установах, читанням лекцій окремими науковцями у вузах, організацією кількох спільних кафедр. Проте постійної, систематичної співпраці поки що немає.

7. Реалізація міжнародної співпраці установ НААН. Основним засобом реалізації міжнародного співробітництва була договірна практика, а підтвердженням її успішності є кількісний показник: 257 укладених та пролонгованих угод на суму 6,5 млн грн. Партнерами стали вчені з понад 50-ти країн світу, серед них — представники академій Чехії, В'єтнаму, Башкортостану, Ірану і Китаю.

Академія реалізує зовнішньоекономічний курс наукової діяльності закріпленням її позиції як активного учасника співробітництва в Єврозоні з подальшою інтеграцією у світовий науковий простір.

8. Фінансування науки та фінансово-господарська діяльність. Національна академія аграрних наук України як головний розпорядник бюджетних коштів зобов'язана публічно інформувати про виконання Державного бюджету України за звітний рік, як, до речі, це було зроблено в газеті «Урядовий кур'єр». Звіт у повному обсязі розміщено також і на веб-сайті Академії.

Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» Академії затверджено бюджетні призначення за загальним фондом у сумі 512,5 млн грн. Крім того, розпорядженням Кабінету Міністрів України додатково виділено 20 млн грн для відзначення 200-річчя від дня заснування Нікітського ботанічного саду — Національного наукового центру. Отже, у 2012 р. плановий обсяг фінансування Академії з державного бюджету становив лише 70% від потреби, проте навіть за цих умов він був найбільшим за останні 4 роки.

За звітний період поточні видатки наукових установ за рахунок загального фонду державного бюджету на 78,6% (369407,8 тис.грн) склалися із соціальних виплат. На комунальні платежі та за спожиті енергоносії спрямовано 7,6%

(35681,5 тис.грн), на придбання товарів та послуг, інші поточні видатки — 13,8% (65077,5 тис.грн) від загального фонду. Для порівняння за 2011 р. поточні видатки установ на 94,8% склалися із соціальних виплат, 3,5% було спрямовано на оплату комунальних послуг, 1,7% — на придбання товарів і послуг, оплату відряджень та інші виплати.

У звітному році внаслідок скорочення штатної чисельності працівників наукових установ Академії 28% коштів вдалося вивільнити і перерозподілити на розвиток матеріально-технічної бази Академії. Вперше за останні роки наукові установи мали можливість провести видатки за рахунок загального фонду для поточного ремонту приміщень, доведення до нормального технічного стану систем опалення, встановлення металопластикових вікон, придбання мінеральних добрив, хімічних засобів захисту, паливно-мастильних матеріалів, запасних частин до наукової та сільськогосподарської техніки, на оплату послуг з обробітку землі, зв'язку, відряджень, облаштування території біля наукових та адмінбудівель, придбання програмного забезпечення.

Окремими науковими установами для матеріального стимулювання праці співробітників було спрямовано у 2012 р. майже 32 млн грн, що майже вдвічі більше, ніж у попередньому році.

Державним бюджетом України на 2012 р. затверджено також обсяг надходження коштів до спеціального фонду в сумі 185,1 млн грн. Фактичні надходження становили 215,8 млн грн, тобто на 30 млн грн більше, ніж заплановано.

Основним джерелом надходження коштів були послуги установ за основною діяльністю.

Найбільше (понад 1 грн власних коштів на кожну бюджетну гривню) отримали Нікітський ботанічний сад — Національний науковий центр; Інститут рослинництва імені В.Я.Юр'єва НААН; Інститут рису НААН; Інститут сільськогосподарства Північного Сходу НААН; Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В.Є.Таїрова». У середньому по Академії ця сума становила 45 к.

У землекористуванні 189-ти дослідних господарств Академії, які здійснюють виробництво сільськогосподарської продукції, перебуває 450 тис. га землі, зокрема, сільськогосподарських угідь — 409,4, ріллі — 358,9 тис. га.

У результаті апробації наукових досягнень за рахунок виробничо-господарської діяльності державними підприємствами НААН за 2012 рік

отримано чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, робіт, послуг на загальну суму 1,4 млрд грн, що на 80,1 млн грн, або на 5% більше проти минулого року.

Хоча результат господарсько-фінансової діяльності державних підприємств дослідних господарств у мережі Академії за 2012 рік загалом був збитковим, за результатами господарської діяльності у 2012 р. Академія мала 111 прибуткових підприємств. Серед них кращі показники були в Державного підприємства «Дослідне господарство імені 9 Січня Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН», Білоцерківської дослідної станції Інституту біоенергетичних культур та цукрових буряків НААН, Розівської дослідної станції Інституту сільського господарства степової зони НААН, Державного підприємства «Дослідне господарство Подільської дослідної станції Інституту садівництва НААН», «Саливонківське» НААН.

Якщо за підсумками року галузь рослинництва була прибутковою (рентабельність — 24%), то галузь тваринництва в цілому, як і раніше, залишається збитковою (рівень збитковості — 5,4%); прибутковим є лише виробництво молока (14,4%).

Найвищої продуктивності корів у 2012 р. досягли в державних підприємствах «Дослідне господарство «Олександрівське» Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН», «Дослідне господарство «Степне» Інституту свинарства та агропромислового виробництва НААН», «Дослідне господарство «Елітне» Кіровоградської державної сільськогосподарської дослідної станції «Інститут сільського господарства степової зони НААН». Станом на 1 січня 2013 р. у державних підприємствах дослідних господарств Академії функціонує 123 суб'єкти племінної справи, з них 46 племзаводів, 5 птахоплемзаводів, 72 племрепродуктори, 7 птахоплемрепродукторів, 2 племінні пасіки.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2012 р. № 113-р було погоджено передачу в оренду цілісних майнових комплексів 26-ти державних підприємств НААН.

Очікувалося, що передача в оренду цілісних майнових комплексів державних підприємств дослідних господарств Академії дасть можливість за рахунок залучення додаткових інвес-

тицій у розвиток виробництва зміцнити економіку та подолати прогресуючу нестачу обігових коштів. Проте запровадження механізму інноваційно-інвестиційного розвитку в дослідних господарствах НААН як способу підвищення ефективності використання майнових і земельних ресурсів до останнього часу не дало бажаних результатів. Попри те, що інвесторами у виробництво спрямовано значні кошти, відповідного зростання обсягів валової продукції та прибутковості не спостерігається.

За звітний період непомірно зросла кредиторська заборгованість, що стало наслідком упущень у договірних відносинах дослідних господарств Академії з групою компаній товариства «Торговий дім «Укргропром», особливо стосовно ціноутворення.

Слід зазначити, що за цей період Академія перебувала під пильним оком багатьох організацій, які її перевіряли. Так, упродовж попереднього року та на початку 2013-го спеціалісти Рахункової палати та Фінансової інспекції України здійснювали аудит ефективності використання коштів державного бюджету за 2010–2012 рр.

Узагальнюючи економічні результати фінансування Академії, слід зазначити, що за звітний період Академія внесла істотний вклад у дохідну частину бюджету держави. За розрахунками, у 2012 р. унаслідок господарської діяльності до зведеного бюджету держави надійшло 308,1 млн грн податкових платежів. З них сплата ПДВ становила 126,8 млн грн, податок на прибуток — 4,7, відрахування на соціальні заходи — 139,3 млн грн. Отже, з урахуванням коштів спеціального фонду та сплачених податків науковими установами Академії створено нової вартості на суму, тождісну обсягу бюджетного фінансування у 523,8 млн грн, а це 215 млн грн від спеціального фонду та 308 млн грн податків.

У надзвичайно складних фінансових умовах, навіть без урахування потенційної вартості інновацій, створених упродовж року науковцями Академії, діяльність Академії не є збитковою для держави. Від нашої діяльності є економічна, соціальна й екологічна вигода. Ми маємо підстави зробити загальний висновок про ефективне використання навіть цих незначних державних коштів і великий потенціал Академії у забезпеченні інтенсивного розвитку аграрного сектору економіки України.